

TÜRKİYE'DE YAŞILAR VE KURUM BAKIMI

Dr. Berrin Eyce * □

GİRİŞ

Endüstrileşme, sanayileşme ve kentleşme gibi sosyal süreçler ailenin yapı ve fonksiyonlarında değişimler meydana getirmektedir. Aile içi ilişkiler, aile üyelerinin rol ve statüleri, aile üyelerinin sayısı bu sürece bağlı olarak eskisinden farklı bir biçimde yeniden şekillenmektedir. Bu yeni aile düzeni, özellikle yaş açısından ele alındığında, yaşlı kuşakların diğer yaş grubundaki bireylere nazaran önemli problemlerle karşı karşıya kaldıkları görülmektedir.

Geleneksel toplumlarda yaş ve yaşlılık olgusu, aile organizasyonunda önemli bir rol oynayan -aynı cinsiyet gibi- yaygın bir farklılaşma ölçütü olma özelliğine sahiptir. Geleneksel ailelerde kişilerin yapacağı işler, yükleneceği sorumluluklar yaşla belirlenir (Güvenç 1979:259). Yaşlılar, gençler üstünde tam otoriteye ve sosyal kontrole sahiptirler (Kıray Tarihsiz :13). Geleneksel ailede yaşının sahip olduğu bu fonksiyonlar nedeniyle, yaşlılık bir problem olmaktan ziyade, yaş bu anlamda güç ve prestij kaynağıdır. Yaşının aile içindeki bu statüsü ise, geleneksel toplumlarda yaşının bakım ve güvenliğini olumlu yönde etkilemekte ve yaşlılık sosyo-kültürel yapıda bir sorun olarak ortaya çıkmamaktadır.

Ancak sanayi-kent toplumlarında yaşlıların otoritesine dayanan düzen kaybolmuş (Kıray Tarihsiz:14) ve küçülen aile ile beraber yaşlıların aile

* Selçuk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi

İçer fonksiyonları ya farklılaşmış ya da tamamen ortadan kalkmıştır. Yaşlıların bakımı ve güvenliğini sağlamak amacı ile çeşitli isimler altında oluşturulan bakım evleriyle bu sosyal problemin çözülmesi yoluna gidilmiştir.

Endüstrileşme, sanayileşme ve kentleşme sadece yaşlıların aile içi rol ve statülerini değiştirmekle kalmamıştır. Aynı zamanda teknolojik ilerlemeler ve tıp bilimindeki gelişmelere bağlı olarak ortalama yaşam süresi uzamış ve yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranını yükselmiştir. Daha uzun süre yaşama ise sosyal sorunları -ki sorunlar istihdam, sosyal güvenlik, sağlık vb. çeşitliliktedir- artırmıştır.

Türkiye nüfusunun önemli bir bölümünü genç yaş kuşağı oluşturmaktadır. Nüfus bilimciler göre bu anlamda Türkiye "genç toplumlar" arasında yer almaktadır(1980 yılı nüfus sayımına göre 65 ve üstünde bulunan nüfus 2.073.316'dır ve toplam nüfus içinde % 4.64'lük bir oran sergilemektedir). Bu bakımdan Türkiye gelişmiş Batı ülkelerindeki gibi henüz yaşlı nüfus sorunu ile yüzyüze gelmemiştir(Avrupa'da ve Kuzey Amerika'da, yaşlar 65 ve daha yukarı olanlar, toplam nüfusun %14-17'sini meydana getirmektedir). Ancak sanayileşme ve kentleşme sürecinin hızlanması, büyük kentlerde yaşlı nüfusunun genel nüfusa oranla daha hızlı büyüme eğilimi, bu konunun gelecekte bir sorun düzeyine çıkacağını gösteren belirtilerdir.

Bu çalışmanın amacı da Türkiye'deki yaşlıların aile içi rol ve statülerini yapılmış araştırmaların ışığında incelemek ve huzur evlerinin sosyal yapıda bir ihtiyaç olup olmadığı, ihtiyaç ise ihtiyaca cevap verip veremediğini irdelemeye çalışmaktır.

1. YAŞLILIK OLGUSU

İnsan hayatı bebeklik, çocukluk, erginlik, gençlik, olgunluk ve yaşlılık olarak dönemlere ayrılır. İnsanlık tarihi boyunca insanın geçirmiş olduğu bu dönemler, insanlığın ilgisini çekmiştir. Bu dönemlerin sonuncusu olan yaşlılık hayat sürecinin geç dönemindeki değişimleri kapsar (Emiroğlu 1985:90) ve bir sosyal statüyü ifade eder (Nirun 1994:81).

Yaşlılık ve yaşlanma sosyal tarih boyunca bazen bir sorun olarak (Danışoğlu 1988: 1) bazen de yaşlıların az oluşu nedeniyle saygı uyandıran bir olgu olarak (Emiroğlu 1985:90) görülmektedir. Ancak yaşının rol ve statüsü her toplumda hatta aynı toplumun tabakaları arasında farklılık göstermektedir. Bir başka anlatımla yaşlılık, her toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik özelliklerine göre farklı anlamlar kazanmıştır. Bu bağlamda yaşlılığın getirdiği sosyal sorunları çerçeveleme gücüne karşın, yaşlılığın tanımı daha kolay görülmektedir.

Biyolojik ve kronolojik yaşlara göre yaşlılığın tanımı farklılık göstermektedir. Çünkü, yaş, doğuştan itibaren hesaplanan yılları gösteren kronolojik bir yaş olarak ele alındığında, aynı tarihte doğan fertleri aynı yaşta kabul etme gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Ancak insanların her birinin ayrı bir biyolojik tarihçesi, doğuştan gelen alleli etkileri, tahsil, iş tecrübeleri, duygusal hayatları vardır (Karlı 1982). Bu açıdan yaşlanma öncelikle biyolojik özelliklere göre açıklanması gereken bir olgudur¹ ve bu açıdan da kişiden kişiye kronolojik yaştan ayrılan farklar göstermektedir (Kayahan 1966: 129). Yaşlılığı temelde ayırt eden özellik, kişinin organizmasında meydana gelen değişimler ve organizmanın giderek dış uyarıcılara uyamaması ve karşılık verememesidir. Öte yandan yaşlılık konu alan bir çok toplantı ya da incelemelerde yaşlılığı kronolojik yaş ile tanımlama eğilimi ağır basmaktadır. Örneğin Dünya Sağlık Teşkilatı'nın 1963 yılında Kiev'de yaşlıların sağlık sorunlarını konu alan seminerinde yaşlanma kronolojik olarak ele alınmış ve üç saphaya ayrılmıştır: 1- Orta yaşlılar (45-59 yaş); 2- Yaşlılar (60-74); 3- Kocamışlar (75 +). Bu tanıma göre 60 yaş ve üzerindeki kişiler yaşlı kabul edilmektedir. Birleşmiş Milletler'in tanımına göre ise yaşlılık, 65 ve daha yukarı yaştaki nüfusu kapsayan bir niteliktir. Yasa koyucular da yaşlı tanımlamasında kronolojik yaşı odak noktası olarak kabul etmektedirler. Bu çalışmada da kronolojik yaş temel alınmış ve 65 ve üstü yaşlı olarak kabul edilmiştir.

¹ Yaşlıları tıbbi açıdan inceleyen Gerontolojinin gösterdiği gibi, yaşlılık, sosyal sorunların yanında aynı zamanda mediko-sosyal bir sorun olmaya doğru yönelmektedir. XXI. yy.'da üçüncü yaş çağıının göstereceği demografik patlama sonucunda yaş piramidinin tersine dönmesi beklenmektedir. Bu bağlamda yaşlıların rehabilitasyonu ve tıbbi bakımları için bugünden yaşlı hastanelerinin yapılması gündeme gelmektedir.

2.TARİHTE VE GÜNÜMÜZDE YAŞLILIK VE KURUM BAKIMI

Yaşlılığın sosyal tarih içinde toplumsal bakımdan değerlendirilmesinin ortak bir yanı bir düşkünlük dönemi sayılmasıdır (Emiroğlu 1985:90). Yaşlılığa ulaşma çağı, yaşlıya karşı davranış ve tutumların farklılığı, toplumların sosyo-kültürel yapılarının bir yansımasıdır. Kimi zaman yaşlı gücü azaldığı için ekonomik uğraşların dışında tutulmuş, kimi zaman da bir değer olarak kabul edilmiştir.

Tarihte, bazı kavimler yaptıkları akınlar sırasında yaşlıları yanlarında taşıyamıyacaklarından dolayı bir kaç günlük kumanyaları yanlarına konularak çadırda kendi başlarına terk edilerek bırakıldıkları bilinmektedir. Afrika yerlileri ise yaşlıları boyunlarına kadar kuma gömerek ölüme terk etmişlerdir.Eskimolar bugün dahi yaşlı kimseleri bir kaç günlük yiyecekleri ile birlikte buz üstünde bırakmaktadırlar (Danışoğlu 1988:1). Bu örneklerin yanı sıra yaşlılara verilen değer bir çok eserde işlenmiştir.Homeros ünlü eseri "İlyada" da "İhtiyar Nestor"a övgüler yazmıştır. Aynı biçimde Shakespeare "Richard II" adlı yapıtında Gauntlu İhtiyar John'dan bahsetmektedir.

Yaşlılığın bir düşkünlük dönemi sayılmasına karşın, tarihte, 60 yaşını geçmiş bir çok şahsiyetin devasa eserler meydana getirdikleri de bilinmektedir². Korunmaya ve bakıma muhtaç olan yaşlılar içinse, çeşitli mekanizmalar yolu ile ihtiyaçları karşılanmaya çalışılmıştır. İhtiyaçları cevaplama biçimleri, toplumun dinsel ve kültürel yapılarına göre belirlenen (Sevil 1984:11), halktan gelen yardımlar ve inançlara dayalı bir biçimde karşılanan, belirli bir organizasyona dayanmayan ve düzenli olmayan bir biçim arz etmektedir.

Düzenli ve teşkilatlı olarak yaşlıların bakımının ve ihtiyaçlarının giderilmesinin ilk örneği hristiyanlık ile birlikte olmuştur (Sevil 1984:12)³.

² Mikelan] dünyanın en büyük mimari eseri sayılan kutsal Peter Kilisesinin yapımına 72 yaşında başlamıştır. Geotthe "Wilhelm Leistikö" 70 yaşından sonra yazmış ve ünlü eseri "Faust'un İkinci bölümünü 80 yaşından sonra tamamlamıştır.Mimar Sinan ustalık yapıtı olarak belirttiği Selimiye Camii'ne başladığında 79 yaşında idi.

³ Kiliseye devam eden halkın katkılarıyla, papazların yönetiminde yaşlılara yönelik olarak gıda ve yiyecek yardımı biçiminde hizmetler başlamış ve 398 yılında bir çeşit güçsüzler yurdu veya huzurevi olan "Bazilyas" adında bir bakım yurdu kurulmuştur. Burada yalnız yaşlılar değil, çocuklar, kimsesiz ve yetimlerle hastalar da barındırılmıştır (Sevil 1984:12).

Daha sonra vakıf kuruluşları çeşitli isimler altında yaşlılara yönelik faaliyetlerde bulunmuşlardır. Yaşlının bakım ve korunması konusunda bir devrim sayılan 1601 Elizabeth Fakirler kanunu, yaşlı ve muhtaç kişilerin bakımından hangi şartlarla kimlerin sorumlu olduklarını belirleyen (Danışoğlu 1988:73) ilk temel ilkeleri ortaya koymasından önemli bir belgedir. Bu belgenin devamında Fransa, Avusturya ve İskandinav Ülkelerinde devlet tarafından yaşlıların bakımları üstlenilmiştir. Lonca ve vakıflar aracılığıyla sürdürülen bu programlar, 1920 yılında Avrupa'da malul yaşlılar için özel bakım evlerinin açılmasına kadar gitmiştir.

Avrupa'da bu değişme ve gelişmeler yaşanırken Anadolu'da Selçuklular Devrin'de, halkın bireysel yardımlaşmalar biçiminde yürüttüğü yaşlılara bakımın, II.yüzyılda yaşlı hizmetleri olarak teşkilatlandırıldığı görülmektedir (Sevil 1984:13)⁴.

Osmanlılar döneminde Anadolu'da dul, yoksul, yaşlılara yardım eden tekkeler, darürehalar ve şifahaneler kurulmuştur. Ayrıca Osmanlı döneminde 1895 yılında, İstanbul'da Darülaceze kurulmuş ve günümüze kadar devam edegelmiştir.

Cumhuriyet döneminde 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı belediyeler kanununda mahalli idarelere, yaşlı hizmetlerine alt görevler verilmiştir. 1593 sayılı Umumi Hıfzıssaha Kanununda yaşlıların Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca korunması ve bakılmasına ilişkin hükümler yer almıştır. Daha sonra yaşlılara alt çeşitli mevzuatın çıkarıldığını ve hizmetlerin giderek yaygınlaştığını görmekteyiz.

3.YAŞLILIĞIN GETİRDİĞİ SORUNLAR

Yaşlılığın getirdiği sorunlar fizyolojik, psikolojik, sosyal güvenlik vb. gibi değişik başlıklar altında toplanabilir. Bu bağlamda yaşlanma ferdi bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak her toplumun sosyo-kültürel yapısına bağlı olarak yaşlılığa atfedilen değer ve yaşlının statüsü

⁴ Sivas'ta Reha Oğulları tarafından Darül Reha (huzurevi), Musul'da Erbil Atabeyi Muzafferettin Ebu Salt tarafından Gökbörlü tesisleri, dört darülaceze, dullar için bir barınma ve bakım yurdu açılmıştır.

belirlenmektedir. Bu açıdan yaşlılık biyolojik ve/veya ekonomik bir sorun olma ötesinde sosyal ve kültürel özellikler gösteren bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yaşlılık hem aile içinde hem de daha geniş olarak toplum yapısına olmak üzere iki farklı -ancak birbirleriyle ilişkili- boyuta ele alınarak incelenebilir. Alt başlıklarda aile ve toplum üyesi olarak yaşlının durumu ve etkileri incelenmeye çalışılacaktır.

4.AİLE YAPISI İÇİNDE YAŞLILAR

Çeşitli aile yapılarına göre yaşlıların sorunları çözüme kavuşmuş olabileceği gibi, sorunlar ailenin yapısal özelliklerinden de kaynaklanmış olabilir. Bunun için önce aile nedir? ve aile çeşitleri nelerdir? sorusunun cevaplanması gerekmektedir.

Aile, kan bağıyla başlayan ve evlilikle kurulan asli bir birimdir(Eyce 1994: 9). Aile, çeşitleri açısından incelendiğinde farklı ölçütlerin⁵ temel alındığı görülmektedir. Aile çeşitleri nüfus açısından incelendiğinde büyük, geleneksel, geniş, geleneksel-geniş* ; küçük, çekirdek, modern** aile tipleri olarak adlandırılan iki ana gruba ve otorite ölçütüne göre ise ana ailesi; baba ailesi olmak üzere iki ana grupta toplanmaktadır. Ve bu aileler yapıları ve fonksiyonları bakımından bir ömeksizlik göstermezler. Dolayısıyla aile tipine göre aile üyelerinin rol ve statüleri de ailenin yüklendiği fonksiyonlarla açığa çıkmaktadır.

Sosyal değişme sürecinde, geleneksel geniş ailenin yapısında ve fonksiyonlarında değişmeye uğrayıp, fonksiyonlarının bir kısmını toplumdaki kurumlara devretmesinin yanında, ülke nüfusunun sayısı, kompozisyonu, coğrafi dağılımı ve kültürel değerlerin değişmesi de gündeme gelmektedir. Hızlı değişen teknoloji insanlar için yeni çevreler yaratmakta, davranışlarında

⁵ Gökçe aile çeşitlerini Nüfus ve Otorite ölçütlerine göre iki ana grupta ele alıp incelemektedir. Her bir ölçüte göre ise aileler yine iki temel grup olarak incelenmektedir.Daha geniş bilgi için bkz:Gökçe 1976.

* Bundan böyle bu aile tipleri geleneksel olarak metinde yer alacaktır.

** Bu aile tipleri de küçük aile olarak adlandırılacaktır.

değişiklikleri zorunlu kılmakta, böylelikle sosyal ilişkilerde değişmeler ortaya çıkmaktadır. Bu hızlı değişimin etkilerinin yansımaları küçük yerleşim yerlerinde mikro düzeyde iken, büyük yerleşim yerlerinde, metropoliten alanlarda makro düzeyde olmaktadır.

Türkiye'nin sosyo-kültürel özellikleri ve hızlı değişme süreci göz önüne alındığında yerleşim yerine göre de aile çeşitliliği göstermektedir. Bunlar; köy, kasaba, gecekondü ve kent ailesi olarak sınıflandırılabilir. Kırsal ve kentsel yerleşim yerlerinin kendi iç dinamikleri açısından aile içi rol ve sınıflarının birbirinden farklı olduğu ve gecekondü ailesinin her iki kesim arasında geçiş özelliği gösterdiği bilinmektedir.

Geleneksel-kırsal aile içinde yaşlı her zaman fonksiyoneldir. Aile içi hiyerarşinin üst düzeylerinde yer alırlar (Özbay 1984:37). Gücünün yettiği oranda tarımsal etkinliklerde rol alır (Tezcan 1990:239). Aile içi karar mekanizmalarında kilit rolleri üstlenen yaşlılar, ailenin diğer üyelerinin cinsiyet, yaş, evlilik durumu, doğurganlık ve sağlık açısından konumlarının gerektirdiği işleri yapmalarını ve sorumluluk almalarını da denetler. Yaşlıların sadece aile içi karar mekanizmalarında karar verici olmaları ve aile üyeleri üstünde sosyal kontrolleri değil, aynı zamanda eğitici ve yol göstericilik rolleri de geleneksel-kırsal aile içinde önemlidir.

Türkiye'de kırsal kesimde yaşayan yaşlılar incelendiğinde, yaşlıların aile içi rolleri açısından fonksiyonel oldukları yapılan çalışmalarda ortaya konmuştur. Yaşlı üretimden kopmuş olsa dahi, gücünün yettiği çeşitli işleri yaparak aileye destek olmaktadır. Emiroğlu'nun (1985:112) Çekirdeksiz Köyü'nde yaptığı araştırmaya göre kadın ve erkek yaşlıların yaptıkları işler birbirinden farklıdır. Genelde kadın yaşlılar eve yönelik işleri, erkek yaşlılar ev dışındaki işleri yapmaktadırlar. Erkek yaşlıların üretime dönük faaliyetlerini zaman içinde azaltmalarına karşın kadın yaşlılar evde yaptıkları işleri sürdürmektedirler. Bu çalışmaya göre yaşlı erkekler akrabalık bilgisini saklayıp aktarma, aile bütçesini düzenleme, dinsel ve törensel konularda rehberlik görevlerini yerine getirmektedirler. Kadın yaşlılar ise, çocuk bakmak, yemek pişirmek, ev işi ve evde hayvan bakımını yapmak gibi işleri

kotarmaktadırlar⁶. Balaman'ın (1982) Teve Köyü'ndeki araştırmasında da benzer bulgular elde edilmiştir.

DPT'nin Atalay başkanlığında yapılan 1988 Türk Aile Yapısı araştırmasına göre, yaşlıların çocukları ile oturma oranı kırsal kesimde %66.97 (köyde yaşlıların çocuklarıyla oturma oranı %43.85; ilçede %23.12; kentte %15.39) olarak tespit edilmiştir(1992:154). "Köyde, arazi birliği, en azından babanın ölümüne kadar arazinin paylaşılmaması ve özellikle dini inanç ve geleneksel değerlerin rolü ile yaşlılarla birlikte kalma oranı yüksek olmaktadır" (Atalay ve Diğerleri 1992:154). Bu çalışmada aynı yaşadıklarını söyleyenler ise, aynı bahçe içinde ayrı oda veya evde yaşayan, günün büyük bir kısmını birlikte geçiren ve çocuklarıyla yoğun bir ilişki içinde olan yaşlılar olduğu araştırmacılarca ileri sürülmektedir⁷. Bu çalışmada diğer bir nokta ise huzurevinde kalma oranının sıfır olmasıdır.

Geleneksel-kırsal ailede yaşlıların fonksiyonel olduklarını bu çalışmalar ışığında ileri sürebiliriz. Bir adım daha atarak bu ailede yaşlının vazgeçilemez bir üye sıfatına haiz olduğu da ileri sürülebilir. Çünkü hem sosyo-kültürel yapının temel motiflerinden biri olan yaşlıya saygı ve itibar(Nirun 1994:81), hem İslam dininin gereklerinden olan yaşlılara güçsüzlere saygı, bakım ve sevgi göstermek hem de aile büyükleri hayatta iken mirastan pay almanın söz konusu olmaması (özellikle arazinin paylaşılmaması) yaşlıya geleneksel-kırsal aile içinde statü kazandırmaktadır. Bunlara bağlı olarak da yaşlının yaşama gayesi, endüstri toplumlarındaki gibi sona ermiş bir tablo göstermemektedir. Nirun'un dediği gibi köylünün yaşlısı şehirlinin yaşlısından daha mutludur ve ürettiklerini, kazandıklarını birlikte harcarlar (1994:84).

Ancak sosyal değişme süreci içinde, aile yeni oluşumlar karşısında eski yapısını ve fonksiyonlarını devam ettirememiştir. Endüstrileşme,

⁶ Bu çalışmada aile başkanlarına göre kadın yaşlıların yaptıkları işler %36.36 oranında evde bulunmak, %27.28 oranında çocuk bakmak,%19.18 oranında ev işi yapmak ve %9.09 oranında üretim faaliyetine katılmak ve insan ilişkilerini düzenlemek biçiminde tespit edilmiştir. Erkek yaşlıların yaptıkları işler ise şu şekilde sıralanmaktadır: % 26.67 ile dinsel ve törensel konularda rehberlik etmek, %20 insan ilişkilerini düzenlemek ve evde bulunmak, %13.33 ile aile bütçesini ve insan ilişkilerini düzenlemek ve % 6.67 ile çocuk bakmaktır.

⁷ Eserpek'in (1979) Erzurum köylerinde yaptığı çalışmada da ortaya çıkmıştır .

sanayileşme, kentleşme vd. süreçlerin etkisiyle aile küçülürken, üyelerinin statü ve rolleri yeni formlar almıştır. Ayrıca doğal ömrün uzaması, aile hayatına yeni boyutlar getirmiş ve ortalama evlilik süresini yükseltmiştir. Evlenme ile ilk çocuğun doğumu arasındaki sürede uzamıştır. Öte yandan evde kalan son çocuğun evlenmesinden eşlerden birinin ölümüne kadar geçen süre de artmıştır. Bu durum Türkiye'de de görülebilmektedir (Kocaman ve diğerleri 1986). Kadının iş hayatına girmesinin yaygınlaşması, evine ayırdığı zamanın kısılması, ana-babaların çocuklar üzerindeki etkisinin azalması, akrabalık ve komşuluk ilişkilerinin zayıflaması gibi durumların ortaya çıkması ile aile bağlarının mahiyetinde değişmektedir.

Aile üyelerinin günün büyük kısmını ev dışında geçirmeleri, küçük çocukların bakım ihtiyacının gündüz bakım evlerinde (kreş/çocuk yuvası) yapılması, yaşlının, aile içindeki eğitici rolünü zayıflatmış, hatta tamamen yok etmiştir. Yaşlılığın daha ileri safhalarında, evde bakım ihtiyacı karşılanamayan yaşlılar içinde ev dışında başka kurumlarda bakılması günümüz endüstri toplumlarında bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır. Ayrıca iç ve dış göçlerin sonucunda büyük şehirlerde yalnız kalan yaşlıların da kurum bakımına ihtiyaçları gündeme gelmiştir.

Türkiye'de kentsel kesimde yaşayan yaşlılar incelendiğinde benzer sorunların küçük-kentsel aile içinde sorun olmaya başladığı görülmektedir. İleride ele alacağımız huzur evlerinin doluluk oranları, özellikle üç büyük kentte (İstanbul, Ankara, İzmir), sorunun giderek büyüdüğünü bize göstermektedir.

Timur'un 1968 araştırmasının bulgularına göre, Türkiye'de ailelerin %60'ı çekirdek aile tipindedir (1972:31)⁸. Timur'un tanımına göre karı-koca ve evlenmemiş çocuklardan oluşan ev halkı çekirdek aileyi meydana getirmektedir (1972:27). Bu bağlamda Türkiye genelinde ortalama hane halkı büyüklüğü 5.5'dir (Timur 1972:36-40). Gerek çekirdek aile oranları, gerekse hane halkı büyüklükleri kentlerden köylere doğru gidildikçe

⁸ Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsünde gerçekleştirilen diğer çalışmalarda da çekirdek aile oranları Timur'un tespitlerine yakındır. Çekirdek aile oranları bu araştırmalarda Kunt (1978) %59.7, Hancıoğlu (1985) %57.4 ve Ünalın (1986) %61.6 olarak tespit edilmiştir.

farklılaşmaktadır. Bir başka anlatımla kentlerde çekirdek aile oranları yükselirken hane halkı büyüklükleri düşmekte, köylerde hane halkı büyürken çekirdek aile oranları düşmektedir. Bu açıdan küçük-kentsel aile içinde yaşlıların rol ve statüsü, içinde yaşanılan sosyal yapının getirmiş olduğu yaşama modellerine göre farklı özellikler göstermektedir. Ancak temel olarak aileler yaşlıları ile ister birlikte otursunlar isterse ayrı otursunlar akrabalık ilişkileri sık dokuludur (Kıray Tarihsiz-1984; Şenyapılı 1978; Kağıtçıbaşı 1984; Atalay ve Diğerleri 1992). Kağıtçıbaşına göre (1984:137) nesillerarası ilişkiler maddesel bağımlılık içermese bile duygusal boyutta bağımlılığını korumaktadır.

1988 Türk Aile Yapısı Araştırması bulgularına göre, kentte yaşlıların %70.04'ü kendi evlerinde oturmaktadır (Atalay ve Diğerleri 1992:153). Bu araştırmada yaşlılarla oturulup oturulmadığı bölge bazında da değerlendirilmiştir. Buna göre; genelde Doğu Anadolu'dan Batı Anadolu'ya gidildikçe yaşlılardan ayrı yerlerde yaşama eğilimi artmaktadır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yaşlılarla birlikte oturma oranı % 40.38, Karadeniz Bölgesinde %30.51, İç Anadolu'da %28.83, Batı Anadolu'da %18.02 ve Güney Anadolu'da ise %15.42 oranı ile en düşük seviyeye ulaşmaktadır (Atalay ve Diğerleri 1992:154-155). Bu çalışmada ortaya çıkan bir diğer bulgu ise kentsel kesimde yaşayan yaşlıların %63.06'sı kendi istekleri ile ayrı evlerde oturmayı tercih etmektedirler. Huzurevinde kalanların oranı ise kentte %0.03, ilçede % 0.08'dir.

Kentlerde ayrı oturan yaşlıların evleri genellikle çocuklarına ve/veya diğer akrabalarına yakın olan yerlerde dir. Çünkü aileler arası yardımlaşmanın boyutuna çalışan annelerin çocuklarının bakımının da eklenmesiyle (Tezcan 1990:241), yeterli sayıda olmayan yuva, kreş, anaokulunun yerine aile büyükleri bu rolleri yüklenmektedir. Böylece yaşlılar, kentte torunlarına bakarak tampon fonksiyonlar yüklenmişler ve aile içinde gündüz çocuk bakım evlerinin yetersizliğinden doğabilecek sıkıntılardan ve bunalımların çözümünü sağlayan ve dengeye getiren ögeler olarak fonksiyonel bir duruma gelmişlerdir. Çocuk bakımı dışında, şayet aynı evde oturuluyorsa, yaşlı kadınlar evde yemek ve başka ağır olmayan işleri, yaşlı erkekler ise

bürokratik örgütlerle ilgili olan evin dışındaki işleri yaparak ailenin yükünü azaltmaktadırlar.

Hızlı iç ve dış göçler sonunda, kente yeni gelmiş olan yaşlıların kente uyum sorunlarının yanında, kentte yalnız yaşama durumunda kalan yaşlıların yalnızlıktan kaynaklanan sorunları da mevcuttur (Sevil 1984:67). Ayrıca ekonomik zorluklar içinde olan ailelerin ve/veya yaşlıların bu sıkıntılarını giderecek kuruluşların yetersizliği yada yokluğu, kent yaşlısı için önemli bir problem olarak bulunmaktadır. Kentlerde yaşayan yaşlılar, yer değiştirmekten, iş değiştirmekten (ya da düzenli bir gelirin olmamasından) dolayı huzursuzdur (Nirun 1994:84). Günümüzde sosyal güvenlik şemsiyesinin bütün yaşlıları kapsamadığı bilinmektedir. Bu sıkıntıların yanında, yaşlılığın getirdiği hastalıkların tedavi edilmesi, hastanelerdeki geriatrics (yaşlılık ve yaşlılık hastalıkları ile ilgilenen tıp dalı) servislerinin yeterli olmaması da bir sorun olmaktadır.

5. TOPLUM İÇİNDE YAŞLILAR

Yaşlıların toplum içindeki yerlerinin belirlenmesinden doğan sosyal sorunları yaşlılık sorunları içinde yer almaktadır. Yaşlıların toplumdaki yerini belirlemek ve sosyal sorunlarını saptamak amacıyla demografik yapıdaki yerleri, istihdamı, yasalardaki yeri, sosyal güvenliği ve sosyal hizmet programları açısından ele alınıp incelenmeye çalışılacaktır.

5.1. Demografik Yapı

Türkiye'nin nüfusunda önemli değişiklikler 1950 yılından sonra başlamıştır. 1950-1960 yılları arasında nüfus en hızlı gelişme dönemi özelliği gösterirken, 1960-1965 yılları arasında bu hız yavaşlamıştır (Başol 1988:71). 1950'li yıllardan sonra nüfusun hızla artması, savaş sonrası dönem olmasının yanı sıra, tıp alanındaki yenilikler (özellikle antibiyotiklerin tedavide kullanılması), savaş sırasında bulunamayan ilaçların bulunması (penisilin, kinin, sülfamid) ve bunlara bağlı olarak ölüm oranlarının düşmesi

nedeniyledir. Nüfusun bu hızlı artışında dış göçlerin etkisinde göz ardı edilemez.

1927'de 13.6 milyon olan Türkiye'nin nüfusu, 1985 yılında 50.7 milyon kişiye ulaşmıştır. 1995 yılında nüfusun 65 milyonu geçeceği, 2000 yılında ise 75 milyon olacağı tahmin edilmektedir (Başol 1988: 85).

Nüfusun üç ana yaş grubuna dağılımı incelendiğinde (tablo1), 0-14 yaş grubunun toplam nüfus içindeki payının yıllar içinde düşme eğilimi gösterdiği görülmektedir. Bu yıllar içinde giderek doğurganlığın azaldığı ve işgücü arzını meydana getiren 15-64 yaş grubunun payının artmaya başladığı tabloya yansımıştır. Bunun yanında 65 yaş üstündeki nüfusun payında az da olsa artışlar devam etmektedir.

Tablo 1:Nüfusun Üç Ana Yaş Grubuna Dağılımı

Yaş Grubu	1960	1965	1970	1975	1980	1985
0-14	41.25	41.95	41.80	40.06	38.62	36.59
15-64	55.22	54.09	53.80	55.42	56.74	59.26
65 ve üstü	3.53	3.96	4.40	4.52	4.64	4.15

Kaynak:DPT Nüfus Ülke Raporu, Şubat 1982

1990 yılında %4.27 olan 65 ve daha yukarı yaşlardaki nüfusun payı çok az bir artış göstererek 2000 yılında %5.5'e yükseleceği tahmin edilmektedir(Danişoğlu 1988:37).

Tablo 2:Bağımlılık Oranları

Yıllar	1960	1965	1970	1975	1980	1985
Bağımlılık oranı	811	867	859	804	762	687

Kaynak:DPT Nüfus Sektör Raporu, 1982

Tablo 1'de görüldüğü gibi, iş gücü dışında kalan 0-14 ile 65 ve daha yukarı yaşlardaki nüfusun payı, toplam nüfus içinde giderek artmaktadır. Bu potansiyel, çalışma çağına olan nüfus üstünde önemli bir yük getirmektedir.Bağımlılık oranı olarak anılan bu yük, gelişmiş ülkelerde 500 dolaylarında bir oran gösterirken, Türkiye'de 1985 yılında 687 'dir (tablo 2).

Tablo 3: Genel Nüfusun 1980'de Bulunan Yaşa Göre Beklenen Ortalama Hayatta Kalma Süreleri

K A D I N

E R K E K

Yaş Grupları	Beklenen Yaşama Süresi	Toplam Ömür Süresi	Beklenen Yaşama Süresi	Toplam Ömür Süresi
Doğuşta	60.6	60.6	65.5	65.5
5 yaşta	63.4	68.4	67.2	72.2
10 yaşta	58.7	68.7	62.5	72.5
15 yaşta	53.9	68.9	57.7	72.7
20 yaşta	49.3	69.3	53.0	73.0
25 yaşta	44.8	69.8	48.3	73.3
30 yaşta	40.3	70.3	43.7	73.7
35 yaşta	35.0	70.8	39.0	74.0
40 yaşta	31.3	71.3	33.5	74.5
45 yaşta	27.0	72.0	30.0	75.0
50 yaşta	22.8	72.8	25.6	75.6
55 yaşta	19.0	74.0	21.4	76.4
60 yaşta	15.5	75.5	17.4	77.4
65 yaşta	12.2	77.2	13.7	78.7
70 yaşta	9.4	79.4	10.4	80.4
75 yaşta	7.0	82.0	7.7	82.7
80 yaşta	5.1	85.1	5.6	85.6

Kaynak: DPT

Tablo 2:Bağımlılık Oranları

Yıllar	1960	1965	1970	1975	1980	1985
Bağımlılık oranı	811	867	859	804	762	687

Kaynak:DPT Nüfus Sektör Raporu, 1982

Tablo 1'de görüldüğü gibi, iş gücü dışında kalan 0-14 ile 65 ve daha yukarı yaşlardaki nüfusun payı, toplam nüfus içinde giderek artmaktadır. Bu potansiyel, çalışma çağındaki nüfus üstünde önemli bir yük getirmektedir. Bağımlılık oranı olarak anılan bu yük, gelişmiş ülkelerde 500 dolaylarında bir oran gösterirken, Türkiye'de 1985 yılında 687'dir (tablo 2).

Tablo 3: Genel Nüfusun 1980'de Bulunan Yaşa Göre Beklenen Ortalama Hayatta Kalma Süreleri

K A D I N

E R K E K

Yaş Grupları	Beklenen Yaşama Süresi	Toplam Ömür Süresi	Beklenen Yaşama Süresi	Toplam Ömür Süresi
Doğuşta	60.6	60.6	65.5	65.5
5 yaşta	63.4	68.4	67.2	72.2
10 yaşta	58.7	68.7	62.5	72.5
15 yaşta	53.9	68.9	57.7	72.7
20 yaşta	49.3	69.3	53.0	73.0
25 yaşta	44.8	69.8	48.3	73.3
30 yaşta	40.3	70.3	43.7	73.7
35 yaşta	35.0	70.8	39.0	74.0
40 yaşta	31.3	71.3	33.5	74.5
45 yaşta	27.0	72.0	30.0	75.0
50 yaşta	22.8	72.8	25.6	75.6
55 yaşta	19.0	74.0	21.4	76.4
60 yaşta	15.5	75.5	17.4	77.4
65 yaşta	12.2	77.2	13.7	78.7
70 yaşta	9.4	79.4	10.4	80.4
75 yaşta	7.0	82.0	7.7	82.7
80 yaşta	5.1	85.1	5.6	85.6

Kaynak: DPT

sosyal hizmetlerin ilke ve politikalarını tespit etmektedir. Bu tespitler Kalkınma Planlarında yer almaktadır. Beşinci Beş yıllık kalkınma Planı'nda da yer alan bazı ilke ve politikalar şunlardır:

**Sosyal hizmet programları korunmaya, bakım veya yardıma muhtaç, alle, çocuk, sakat, yaşlı ve diğer kişilerin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenerek yaygınlaştırılacaktır.*

**Muhtaç ve yaşlı kişilerin huzurlu bir ortamda korumak ve bakmak, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan huzur evlerinin gittikçe artan ihtiyaçlar karşısında sayıca ve nitelikleri itibariyle yeterli seviyeye çıkarılmasına çalışılacaktır.*

**Hızla artan ihtiyaç karşısında kreş, gündüz bakım evleri, huzurevi ve benzeri sosyal tesislerin açılmasına özel sektör teşvik edilecektir.*

5.4.Sosyal Güvenlik

Türkiye'de yaşlılara verilen hizmetler üç ana grupta toplanabilir: 1-Kurum bakımı; 2-Sigorta hizmetleri; 3-Parasal yardım hizmetleri (Karşı 1982:85). Kurum bakımı ileride ele alınacağından, bu alt başlıkta sigorta ve parasal yardım hizmetleri üstünde durulacaktır.

Türkiye'de sosyal güvenlik sistemi, devlet ve bazı bankaların özel sigortaları ya da OYAK gibi gönüllü kuruluşlardan meydana gelmektedir. Devletin sosyal güvenlikle ilgili olan kuruluşları (bu kuruluşların tek bir güvenlik şemsiyesi altına toplanması çalışmaları yürütülmektedir) SSK, Emekli Sandığı ve BAĞKUR'dur. Her bir sosyal güvenlik sistemi sağlık, iş kazası, meslek hastalığı vb. alanlarda hizmet vermektedir. Ancak en yoğun hizmet alanları emekli aylıklarında toplanmaktadır. Ancak emekli aylığı alanların hepsinin yaşlı gruba dahil olduğu düşünülmemelidir. Çünkü muhtelif zamanlarda uygulanan politikalara göre, erken yaşta emekli olanlar da göz önüne alınmalıdır. Ancak bu sosyal güvenlik kuruluşlarına bağlı olanların bakmakla yükümlü oldukları anne-babalarına sağlık hizmetlerinden yararlanma hakkı getirilmiştir. Ayrıca SSK'ca sigortalıların bakmakla yükümlü oldukları anne-babalarına ve kurumdan aylık alan yaşlılar için geriatri

hastanesi hizmet vermektedir. Bu kuruluşlar huzurevi açarak, yaşlı emeklilerine hizmet vermektedirler.

Yukarıda adı geçen kuruluşlar, daha ziyade kentsel kesimde yaşayanlara hizmet götürmektedirler. Kırsal kesimde yaşayan yaşlıların böyle bir sosyal güvenlik içinde olmadıkları bilinmektedir (Karslı 1982:86).

2022 sayılı yasa ile yaşlılara parasal yardım yapılmaktadır. Bu yasanın uygulanmasının görevini emekli sandığı yüklenmiştir. Bu yasadan yararlanmak için yaşlının kanunen bakacak kimsesi olmaması, ekonomik güçten yoksun olduğunu belgelemesi ve 65 yaşını doldurmuş olması şarttır.

Yaşlılık aylığı alan yaşlılar büyük kentlerde yoğunlaşmışlardır. İstanbul'da 39.9 bin, Ankara'da 29.9 bin, İzmir'de 23.1 bin ve Adana'da ise 20.1 bin kişi yaşlılık aylığı almaktadır (Danışoğlu 1988:77). Bu durum yaşlılık sorunlarının büyük kentlerde daha fazla olduğunu göstermektedir. Ancak, göç alan ve bu çerçevede gecekondü bölgeleri ile çevrilmiş olan bu kentlerin sosyo-ekonomik şartları ve nüfusun özellikleri de dikkate alınmalıdır.

6.KURUM BAKIMI

Türkiye'de yaşlılara hizmet veren kuruluşlar ve kapasiteleri tablo 5'te yer almaktadır. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu'na (SHÇEK) bağlı huzur evlerinde kalan yaşlıların %61'i erkek, %39'u kadındır. Bunlardan %73'ü ücretli, %27'si ücretsiz olarak huzureviden yararlanmaktadır. Halen inşaatı devam eden huzurevleri (yeddi kentte) tamamlandığında toplam yatak kapasitesi artacaktır. Bu kuruluşların bazılarında (büyük şehirlerde olanlar) kapasitenin üstünde yaşlı barındırılmaktadır. En fazla kuruluş ise İstanbul'da bulunmaktadır.

Tablo 5: Yaşlılara Hizmet Veren Kuruluşlar

Kuruluş	Sayı	Kapasite
SHÇEK ait	32	4076
Diğer Bakanlıklara ait	3	358
Belediyelere ait	17	2015
Demekler-Vakıflara ait	14	968
Özel kuruluşlara ait	2	55
Azınlıklara ait	6	900
Toplam	74	8372

Kaynak: SHÇEK 1991

Bu kuruluşlarda yaşlıların günlük ihtiyaçlarının karşılanmasının yanı sıra, tıbbi bakımları ve gerekirse tedavileri yapılmaktadır. Ayrıca psikolojik ve sosyal yönden gerekli hizmetler ihtisas sahibi elemanlar tarafından verilmektedir. Ancak kurum bakımından yararlanmak belli şartlara bağlıdır. 65 yaşını doldurmuş, kimsesiz ve kendi kendilerine bakabilenler kurum bakımından yararlanabilmektedir. Kurumda barınırken, kendi kendine bakamayacak duruma gelen yaşlıların bakılacağı hizmet kuruluşları son derece önemlidir. Yatalak ve felçliler içinse son yatak kuruluşları ile yaşlıların rehabilitasyonlarının yapılacağı kuruluşlar yetersizdir (Karslı 1982:86).

İkinci Abdülhamit tarafından 1806 tarihinde kabul edilen bir kararla kurulan Darülaceze de yaşlılar için önemli bir kuruluştur. Kuruluş amacına göre din, ırk farkı gözetmeden düşkünleri barındırma, boş zamanları değerlendirecek ve rehabilite edecek biçimde çalıştırma, ümitsizlikten kurtarma, rahat bir hayat sürdürme ve sağlık kontrollerini yaptırmaktadır. Darülacezede halen 1200 kişi korunup barındırılmaktadır.

Köyde yaşayan yaşlıların huzurevlerine talepleri olmadığından daha önce bahsetmiştik¹⁰. İlçe ve kentlerde yaşayan yaşlıların ise huzurevinde

¹⁰ Artan refahla beraber, yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki payının artması, kırsal kesimdeki iç ve dış göçler sonucu çocuklarından ayrı kalmış ve ekonomik sıkıntısı olan yaşlılarında zaman içinde bir kuruluştaki bakılma istek ve ihtiyaçlarının doğması söz konusudur.

kalma talepleri (özellikle çocuklarından uzak ve çocukları yanında olsa dahi ekonomik güçlüklerden dolayı) artmaktadır. Örneğin 1986 yılında yaşlılara hizmet veren toplam kuruluş sayısı 61 ve kapasiteleri ise 7034 kişiliktir. Yukarıdaki tablo 5'le bu rakamlar karşılaştırıldığında bu talebin giderek arttığı görülecektir. Beş yıllık bir sürede kuruluş sayısı 74'e çıkmıştır. Bina ve tesislerin yapımının masraflı ve zaman alıcı olduğu düşünülürse, kentlerde, yaşlıların bir kuruluş tarafından verilecek hizmetleri giderek tercih etme eğiliminde oldukları ortaya çıkmaktadır.

SONUÇ

Yaşlanma ve yaşlılık gelecekte toplumda önemli artarak devam edecek bir olgudur. Çünkü yapılan tahminlere göre, 2000'li yıllara gelindiğinde Dünya nüfusu %70 dolaylarında artış gösterecek, 60 yaş üzeri nüfus da bu süre içinde %90'lık bir büyümeye doğru gidecektir. Gelişmekte olan ülkelerdeki (Türkiye bu grup içinde yer alır) toplam nüfus %88, yaşlı nüfustaki artış ise %123 olacaktır. Bu bakımdan, nasıl çocuk bakımı ve sağlığı için uzun vadeli planlar yapılıyorsa, yaşlılar içinde aynı planlara ve programlara ihtiyaç vardır.

İnsan ömrü bir bütündür. Bir yaş grubu diğerinden bağımsız olarak ele alınamaz. Çocukluktan yaşlılığa ve hatta ölüme kadar geçen sürede, insanın temel ihtiyaçları ve hakları göz önünde tutularak sosyal yatırımlar yapılmalıdır.

Bugün dünyanın çeşitli ülkeleri ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşlar, yaşlılık sorunlarının çeşitli yönlerini tartışan ve bu sorunların çözümü için sosyal ve ekonomik modellerin önerildiği toplantılar düzenlenmektedirler. Türkiyede'de bu yönde toplantılar düzenlenmekte ve yaşlılar haftası kutlanmaktadır (19-20 mart).

Türkiye'de bölgesel farklılıklar, yaşlılığın problem olarak ortaya çıkmasında önemli rol oynamaktadır. Geleneksel-kırsal yapıda yaşlılık problemi yok denecek kadar azdır. Buna karşılık büyük kentlerde yaşlılık ciddi bir problem olarak görülmektedir. Küçük-kentsel aile yapısında, özellikle kadının iş hayatına girmesi, yaşının aile içi rol ve statüsünde farklı

görünüŖler ortaya ıkarmıŖtır. Bunlardan bir tanesi, 0-5 yaŖ grubundaki alıŖan annelerin çocuklarına bakabilecek kuruluŖların yetersizliğidir. Bu fonksiyonu ailedeki yaŖlı kuŖak üstlenerek, aile ve toplum arasında bir tampon mekanizma olarak, atıŖmaların yaŖanmamasını sağlamaktadır. YaŖlı artık eve bekçilik eden ve torunlarının bakımını üstlenen bir yardımcıdır. Bu durum genç kuŖaklar için bağımlılık yaratırken, yaŖlı kuŖaklar içinse bir tatmin aracıdır. Ayrıca aile içindeki yaŖlı, gençlere mek hayat tarzı verir (Nirun 1994:82). Öte yandan, yaŖlının korunması ve evde bakılması da kadının alıŖmasıyla yeni bir boyut kazanmıŖtır. Yanlız kalan yaŖlı sıkıntı ve korkuya kapılmaktadır. BoŖ zamanlarını değerlendirebileceği yaŖlı kulüp ve merkezlerinin olmaması, akranlarıyla bir arada olmaması yaŖlı üstünde olumsuz etkilere sebep olmaktadır. Bunun için yaŖlının dayanıŖmaya en fazla ihtiyacı olduğu zaman (Nirun 1994:83), onları yanlızlıktan kurtaracak, hatta aktif hale gerirecek imkanları hazırlamak zorunluluğu vardır¹¹.

Gecekondulu bölgelerinde de yaŖlılık ciddi bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. Göç dolayısıyla bu bölgelerde yaŖamak zorunda kalan yaŖlıların uyum problemleri yanında, hızlı deđiŖmeye bağlı olarak ortaya çıkan genç kuŖakla olan atıŖmaları, yaŖlılarda yığınlık, hayata küskünlük ve çaresizlik yaratmaktadır (Sevil 1984-Bekaroğlu 1990).

Yurt dıŖında alıŖan iŖilerin geride bıraktıkları ana-babalannında yaŖlılık problemleri göz ardı edilmemelidir. Evlatlarından ayrı kalmıŖ olmalarının yanı sıra, kültürel farklılıklarda yaŖlılar üzerinde olumsuz etkiler yapacaktır.

YaŖlının toplumun bir üyesi olduğu ve bu bağlamda yaŖlının topluma karŖı görevleri de olduğu gözden ırak tutulmamalıdır. YaŖlılar toplumda kültür aktarıcısı rollerini yerine getirirler. Bilgi ve deneyimlerini gençlere aktararak, kendinden sonraki nesillerde kültürün sürekliliğini sağlarlar. Toplumda nesiller arasındaki keskinliğin oluŖmaması için yaŖlı kuŖak ile genç kuŖak arasındaki iliŖkiyi kuracak ve geliŖtirecek organizasyonların yapılması, böylece hem yaŖlıların herŖeylerini yitirmediklerini görmeleri ve hayata bağlanmaları, hem

¹¹ Nirun'a göre yaŖlılık yılları için sosyalleŖasyon sürecine ihtiyaç vardır (1994:83). Bu sosyalleŖasyon süreci evliliğin ilk yıllarında baŖlar. Evlilik rolleri ise sosyalleŖasyon süreci bakımından çok önemlidir. Çiftler benimsedikleri evlilik rollerine göre (ayrılmıŖ rol-birleŖik rol), yaŖlılıkta sosyal dayanıŖma bulacaklardır.

de gençlerin yaşlıların tecrübe ve bilgilerinden yararlanmaları sağlanmalıdır. Örneğin: büyük kentlere üniversite öğrencisi için gelen gençlerin, evi olan yaşlıların yanında oturtulmasıyla, hem gençlerin barınma problemleri çözümlenir ve yaşlıların yol göstericiliğinden yararlanırlar, hem de yaşlılar gençlerle ilgilenirken değişen koşullara daha rahat uymayı öğrenip, yalnızlık ve unutulmuşluk duygusundan da uzak kalırlar.

Yaşlılara hizmet veren kuruluşlar yetersizdir. Huzurevleri hastane görünümünden uzaklaştırılıp, ev ortamına en yakın düzeye getirilmelidir. Kalabalık odalar yerine en azından iki kişilik odalarda yaşlılar kalabilmeli ve özel eşyalarını kullanabilmelidirler. Ayrıca bu tesislerde kalan yaşlıların kendilerini terk edilmiş hissettikleri göz önüne alınarak, yaşlıların yaşadığı sosyo-kültürel çevre içinde kalabileceği evde bakım modeline geçilmelidir.

Kurum bakımının maliyetinin yüksek olduğu, bu tesislerin yapımının uzun zaman aldığı bilinmektedir. Bunun için, sosyal konutlar yerine, yaşlıların ailesiyle birlikte oturabileceği konutlar teşvik edilmeli ve yaşlıya ödenen parasal yardımın miktarı artırılarak, yaşlıların aile içinde bakımının en azından ekonomik olarak desteklenmesi, yaşlıların aile içinde bakımını sağlayacaktır. Birde ilerleyen yaşlılık sonucu fonksiyonlarını kaybedenler için rehabilitasyonlarını yapabilecek, rehabilitasyonu yapılamıyorsa yardım için son yatak kuruluşları hizmet vermelidir. Bunun yanında gündüz hastaneleride, sabah yaşlıların alındığı, akşam evine bırakıldığı tedavi, bakım ve koruma kuruluşları olarak devreye girmelidir.

KAYNAKÇA

- ATALAY, Bekir ve Diğeri (1992) **Türk Aile Yapısı**. DPT. Ankara, Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü,
- BALAMAN, Ali Rıza (1982) **Teve Köyü Genel Etnoğrafyası** İzmir, Ege Üniv.Sosyal Bilimler Yay. No:5.
- BAŞOL, Koray (1988) **Demografi (Beşeri Kaynaklar ve Gelir Dağılımı)**. İzmir.
- BEKAROĞLU, Mehmet (1990) "Çekirdek Aile Gerçeği ve Yaşlılık". **I.Aile Şurası Bildirileri**, Başbakanlık Aile Araştırma, Ankara,Kurumu, 279-284.
- ÇAVDAR, Tevfik "Cumhuriyet Döneminde Yaşlılar ve Sorunları". **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**.
- DANIŞOĞLU, Emel (1988) **Sosyal Yapı III.Nüfus Grupları. A-Yaşlı Nüfus**. Ankara, DPT.Sosyal Planlama Başkanlığı.
- DPT (1981) **İstihdam Grubu Çalışmaları**
(1982) **Nüfus Ülke Raporu. Şubat.**
(1982) **Nüfus Sektör Raporu.**
- EMİROĞLU, Vedia (1985) "Çekirdeksiz Köyde Yaşlılar". **Antropoloji**, s:12 (1980-85), Ankara, Ankara Üniv. DTCF Antropoloji Böl.
- EYCE, Berrin (1994) **Konya'da Küçük Sanayide Çalışan Ailelerde Kadının Sosyal Kontrol Gücü.(Basılmamış Doktora Tezi)** Ankara, Hacettepe Üniversitesi .
- GÜVENÇ, Bozkurt (1979) **İnsan ve Kültür**. İstanbul, Remzi Kitabevi.
- KARSLI, Doğan (1982) **Yaşlılık ve Türkiye'de Yaşlılık Sorunları**. Ankara, S.ve S.Y.B.
- KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem (1984)"Aile-İç Etkileşim ve İlişkiler: Bir Aile Değişme modeli Önerisi". **Türkiye'de Ailenin Değişimi** (der. T.Erder),Ankara, Türk Sosyal Bilimler Derneği, 131-144.

- KAYAHAN, Şefik (1966) İhtiyarlanmanın Biyolojisi. **XIX.Millî Türk Tıp Kongresi**, 25-29 Eylül, İzmir.
- KIRAY, Mübeccel (Tarihsiz) **Ereğli (Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası)**. İstanbul, İletişim.
- KIRAY, Mübeccel (1984) "Büyük Kent ve Değişen Aile" , **Türkiye'de Ailenin Değişimi** (der.T.Erder), Ankara, Türk Sosyal Bilimler Demegi, 69-78.
- KOCAMAN, Tuncer ve Diğerleri (1986) **Sosyal Yapı I. Türkiye'de Nüfus Yapısında Gelişmeler ve Uluslararası Karşılaştırmalar**. Ankara, DPT.
- NİRÜN, Nihat (1994) **Aile ve Kültür**. Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yay.S:73.
- ÖZBAY, Ferhunde (1984) "Kırsal Kesimde Toplumsal ve Ekonomik Yapı Değişmelerinin Aile İşlevlerine Yansıması" **Türkiye'de Ailenin Değişimi** (der. T.Erder), Ankara, Türk Sosyal Bilimler Demegi, 35-68.
- SEVİL, Hüseyin T. (1984) **Yaşlıların Psiko-Sosyal Sorunları**. Ankara, SSYB, SHÇEK.
- ŞENYAPILI, Tansı (1978) **Bütünleşmemiş Kentli Nüfus Sorunu**. Ankara, ODTÜ.
- TEZCAN, Mahmut (1990) Toplumsal Değişme ve Yaşlılık. **Aile Yazıları II**, Ankara, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurulu, 237-244.
- TİMUR, Serim (1972) **Türkiye'de Aile Yapısı**. Ankara, HÜNEE.